

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ “СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ”

Оксана ГУМЕНЮК

Copyright © 2000

Курс “Соціальна психологія” покликаний забезпечити високий рівень знань, норм і цінностей студентів із теорії і практики ефективної професійної діяльності у соціальній сфері суспільства і дасть змогу гуманізувати найближче оточення, суспільні взаємовідносини та особисте самоствердження громадян України.

ВСТУП

Радикальна трансформація українського суспільства від тоталітарного минулого до демократичного майбутнього у царині сучасної європейської культури вимагає поступального розвитку гуманітарної сфери, зокрема спочатку соціальних наук та інноваційних моделей освіти.

Одне з головних завдань у ситуації переходу суверенної України до ринкових відносин, нових соціально-організаційних структур та системи національних ідеалів і цінностей полягає у підготовці висококваліфікованої еліти, яка б ефективно працювала у гуманітарній та психологічній сферах суспільної практики, відчутно збагачувала соціально-культурний досвід нації і творила повноцінне громадянське суспільство.

Соціальна психологія покликана розв’язувати особистісні, групові та організаційні проблеми шляхом з’ясування того, як люди сприймають, взаємодіють і розуміють одні одних. Сучасна соціальна психологія – це наукова дисципліна, що розробляє методи пізнання, проектування, дослідження та практичного впровадження закономірностей поведінки осіб, життєдіяльність яких відбувається у соціальних групах, а також з’ясовує психологічні характеристики організованих та неорганізованих груп, відповідні механізми їх утворення, функціонування і розпаду.

Соціальна психологія – водночас сфера психосоціальної практики, конкретна соціальна і практична робота психолога, спрямована на регуляцію організаційної поведінки осіб, груп, колективів; надання професійної допомоги у розвитку позитивної Я-концепції особистості та гуманізації її найближчого оточення.

Соціальна психологія як наукова дисципліна має інтегральний характер, оскільки поєднує та взаємозбагачує на концептуальному й емпіричному рівнях здобутки сучасної психології і соціології, а відтак дає змогу зняти обмеженість поаспектного підходу в дослідженні найскладнішого феномена сучасності, а саме

відповіді на запитання: що таке соціальна особа?

Відомо, що достатньо високий рівень розвитку соціально-психологічної теорії не знаходить конструктивних способів і форм адекватного культурного вияву в щоденній суспільній практиці. Тому впровадження інноваційних соціальних технологій і психологічних тренінгів, що сприяють оптимізації міжсуб'єктних взаємин різних верств населення є актуальним надзавданням українського суспільствотворення. Курс "Соціальна психологія" допоможе кожному розв'язати не лише зазначені проблеми, а й сформує ґрунтовне світоглядне уявлення про предмет, завдання і можливості цієї науки, виявить широкі горизонти її практичного використання та озброїть навичками проведення соціально-психологічного аналізу проблемного оточення.

Зміст пропонованої програми системно відображає відповідні досягнення вітчизняної та світової науки і практики. Про це наочно свідчить цілісність проблематики, яка організована за модульно-змістовим принципом і містить такі розділи: *"Предмет, історія та методи дослідження соціальної психології"*, *"Психологія соціальних відносин і спілкування"*, *"Особистість у соціальній психології і суспільному житті"*, *"Соціальна психологія груп"*, *"Соціальна психологія організацій"*, *"Психологія соціального впливу і проблеми управління"*, *"Соціальна психологія сім'ї"*, *"Наукові засади соціально-психологічної служби"*. Відтак зміст і структура курсу повно забезпечить студентів базовими соціально-психологічними знаннями, нормами і цінностями, які є необхідною умовою повноцінно-функціонального зростан-

ня особистостей, формування активної громадянської позиції кожного, розвитку адекватної Я-концепції, детального пізнання інших людей і самих себе.

Зміст та організація практичних занять характеризуються динамічністю, насиченістю, різноманітністю форм і методів роботи у системі "викладач – студент". Зокрема, використовуються: ділові ситуативні ігри, евристичний діалог, проблемні ситуації і завдання, групова мислєдіяльність, а також методи аналітико-ілюстративні, проектно-пошукові, опитування, тестування, наукової інтерпретації та експертизи. Це дасть змогу культурно поєднати викладацьку роботу з учбовою в єдиному процесі паритетної освітньої діяльності викладача і студентів.

Методологічною основою проблемно-змістового та структурно-функціонального наповнення авторської програми обстоюваного навчального курсу є три парадигмальні моделі: а) системно-діяльнісний підхід Г.П. Щедровицького та його науково-методологічної школи; б) системний підхід у соціальній психології В.П. Казміренка, який обґрунтовує гармонійне взаємоспричинення феноменів цілісності, структурності і функціональної автономності організації; в) особистісний або суб'єктивний підхід у сучасній вітчизняній психології, який інтегрує відомі підходи у дослідженні цілісної характеристики людини як особистості, суб'єкта діяльності (С.Л. Рубінштейн, Г.С. Костюк, О.М. Леонтьєв, Б.Ф. Ломов, В.О. Татенко, В.В. Рибалка та ін.).

МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСУ ТА ЙОГО МІСЦЕ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Мета курсу: підготовка високо-

компетентного спеціаліста – соціального працівника – з європейським рівнем суспільно-психологічної грамотності як важливої складової його громадянської і професійної культури.

Основні завдання курсу

1. Ознайомити студентів з основними соціально-психологічними теоріями і концепціями вітчизняної та зарубіжної наукової думки.

2. Сформуванню у студентів систему основоположних категорій і понять соціальної психології як науки, навчальної дисципліни і професійної діяльності.

3. Уміти застосовувати здобуті теоретичні знання для аналізу конкретних соціально-психологічних ситуацій і подій, а також здійснювати їх нормування і цілепокладання.

4. Налаштувати студентів на гуманізацію і демократизацію актуального соціального оточення, розв'язання суспільних конфліктів і проблем, оптимізацію діяльності організаційних та управлінських структур.

5. Сприяти всебічному розвитку позитивної Я-концепції студентів, розкрити перспективи їхнього самоствердження і самореалізації як громадян, фахівців, особистостей та індивідуальностей.

Дидактичні завдання:

- переконати кожного студента в об'єктивній потребі ментальних знань із соціальної психології для становлення повноцінного професіонала соціальної сфери суспільства;

- розвивати полімотиваційність організаційних спонукань студентської групи до соціально-психологічної діяльності високого гуманного спрямування і соціального значення;

- домогтися гармонійного поєд-

нання наукових знань, навчальних умінь, соціальних норм і культурних цінностей;

- формувати соціально-психологічні уміння і навички компетентного аналізу проблемних і конфліктних ситуацій міжособистісної, групової та організаційної взаємодії;

- утверджувати національні ідеали та цінності на основі використання позитивного потенціалу української ментальності та задля культурного збагачення соціального довкілля.

МІСЦЕ КУРСУ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Курс “соціальна психологія” забезпечує фахово-професійну підготовку соціального працівника, а тому є одним із основних як у забезпеченні функціональної компетентності студентів, так і загальнокультурної. Він також сприяє правильному вибору студентами форм і способів освітнього самовдосконалення та соціальної самореалізації особистості під час навчання у вузі і в ході професійної адаптації.

РОЗДІЛ 1.

ПРЕДМЕТ, ІСТОРІЯ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Соціальна психологія як наука і навчальна дисципліна.

Предмет і завдання соціальної психології. Місце соціальної психології у системі наукового знання. Етапи становлення соціальної психології. Основні теоретичні напрями розвитку сучасної соціальної психології. Соціально-психологічні ідеї і загальнолюдські цінності.

Ключові поняття:

соціальна психологія, соціальне, психічне, соціально-психологічна реаль-

ність, соціально-психологічне відображення, груповий суб'єкт діяльності, група, первинна група, колектив, соціальна спільність, соціально-нормативна регуляція, соціальна психіка, психологія народів, психологія мас, нормативний порядок (соціальна поведінка), соціальна фасилітація, соціальна інгібіція, публічний ефект, групова динаміка, топологічна психологія, психотехніка.

Тема 2. Методологія і методи дослідження соціальної психології.

Методологічні засади соціально-психологічного дослідження. Проблема якості та достовірності соціально-психологічної інформації. Використання гіпотез і теорії. Методи спостереження, вивчення документів та опитування. Метод експерименту і тестування. Соціометрія. Соціально-психологічний тренінг як метод саморозвитку особистості. Дискусійні проблеми застосування методів соціально-психологічного пізнання та етика експериментування. Ідея фундаментального соціально-психологічного експерименту.

Ключові поняття:

методологія, методи, програма дослідження, гіпотеза дослідження, вибірка, точність інформації, валідність, надійність, інтерпретація, спостереження, експеримент, опитування, тест, теорія, соціометрія, соціально-психологічний тренінг, дослідна програма, освітня технологія, програма розвитку особистості.

РОЗДІЛ 2.

ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН І СПІЛКУВАННЯ

Тема 3. Суспільні відносини і проблема спілкування в психології.

Спілкування і спільність. Спілку-

вання та соціальні відносини. Теоретико-методологічні проблеми дослідження зв'язку суспільних і міжособистісних відносин. Розвиток спілкування в онтогенезі. Спілкування як універсальна форма вияву активності особистості. Значення і функції спілкування у соціальному становленні індивіда.

Ключові поняття:

спілкування, мікросередовище, макросередовище, соціальна роль, стиль виконання ролі, спілкування як реалізація відносин, суспільні відносини, міжособистісні відносини, онтогенез, активність, функції спілкування.

Тема 4. Структура спілкування. Соціальна психологія комунікації.

Модель структури спілкування та її аналіз. Поняття про комунікацію та її особливості. Способи міжсуб'єктного інформаційного зв'язку. Вербальні та невербальні засоби комунікації. Соціально-психологічні бар'єри спілкування. Зворотній зв'язок та його роль у спілкуванні. Види спілкування та діяльності.

Ключові поняття:

екстеріоризація мовлення, комунікація, інтеракція, перцепція, вербальна комунікація, інтеріоризація мовлення, невербальна комунікація, соціальні бар'єри спілкування, зворотній зв'язок, фасцинація; міжіндивідне, індивідуально-групове, міжгрупове та особистісне спілкування.

Тема 5. Спілкування як взаємодія і сприймання людьми один одного.

Анатомія взаємодії та її різновиди. Структурні концепції взаємодії в історичному вимірі. Перцептивний аспект спілкування. Цілі, зміст і механізми взаєморозуміння в процесі спілкування. Явище каузальної атрибуції. Установка і спілкування. Соціально-психологічні

способи впливу в процесі спілкування.

Ключові поняття:

взаємодія, структура взаємодії, різновиди інтеракції, стратегія та тактика взаємодії, ідентифікація, емпатія, рефлексія, каузальна атрибуція, установка, стереотип, атракція, соціальний вплив.

РОЗДІЛ 3.

ОСОБИСТІТЬ У СОЦІАЛЬНІЙ ПСИХОЛОГІЇ І СУСПІЛЬНОМУ ЖИТТІ

Тема 6. Особистість у сфері соціальних відносин.

Розвиток особистості у змінному соціальному оточенні. Особистість як предмет дослідження соціології і психології. Проблематика особистості у соціальній психології. Феномен соціалізації індивіда: поняття, зміст, стадії. Соціально-психологічна структура особистості, підходи і концепції. Соціально-психологічні засоби збереження психічного здоров'я особистості.

Ключові поняття:

особистість, індивід, суб'єкт, індивідуальність, психіка, атракція, соціальне середовище, адаптація, індивідуалізація, інтеграція, онтогенез, філогенез, соціальний тип, соціальна типологія особистості, соціалізація, центрування, спілкування, самосвідомість, інститути соціалізації, соціально-психологічна структура особистості, субординація, координація, здоровий спосіб життя, психотерапія.

Тема 7. Особистість у структурі групових взаємовідносин.

Соціальна установка і диспозиційна регуляція поведінки особистості. Статус і позиція особистості в групі. Соціальна роль як спосіб реалізації статусу і позиції особистості. Особистість як суб'єкт

взаємодії і спілкування. Соціально-психологічні якості особистості. Соціально-культурні зміни і напрями розвитку особистості. Перспектива дослідження особистості в соціальній психології.

Ключові поняття:

аттитюд, функції аттитюда, структура аттитюда, внутрішня позиція особистості, диспозиційна концепція регуляції соціальної поведінки особистості, статус, позиція, знеособлена ситуація, особистий контакт, безпосередня взаємодія, соціальна роль, структура ролі, механізми перцептивного захисту, ефект "очікування".

Тема 8. Я-концепція та особиста визначеність людини у соціумі.

Поняття про Я-концепцію особи та її становлення у системі соціальних взаємовідносин. Я-концепція повноцінно-функціональної особистості. Самоефективність, самооцінка і схильність на користь свого Я у контексті соціальних взаємовідносин. Поняття особистої визначеності, соціальний статус і спадкоємні засади розвитку власного Я. Я-концепція як персоніфікація соціальної поведінки та соціальна матриця ідентифікації особистості в соціумі. Значення Я-концепції у житті людини.

Ключові поняття:

Я-концепція, структура Я-концепції, Я-усвідомлюване, Я як об'єкт, Я-концепція як сукупність установок "на себе", когнітивна, оцінкова та поведінкова складові Я-концепції; самооцінка, реальне Я, дзеркальне Я, ідеальне Я, еґо-ідентичність, концепція самості, самоактуалізація, актуалізація, повноцінно-функціональна особистість, екзистенція, самоефективність, схильність на користь свого Я, Я-образ, Я-структура, самопрезентація.

РОЗДІЛ 4. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ГРУП

Тема 9. Проблема групи в сучасній соціальній психології. Психологія великих груп.

Поняття про групу як соціально-психологічне явище. Сутнісні ознаки групи та їх характеристика. Параметри соціально-психологічного аналізу групи. Поняття про статус, позицію та роль індивіда в групі. Класифікація груп. Психологічний опис (характеристика) великої соціальної групи. Психологічні особливості етнічних груп та українського національного характеру. Поняття про ментальність. Загальна характеристика неорганізованих (стихійних) груп. Соціальні рухи.

Ключові поняття:

група, групові атрибути, велика група, мала група, умовна група, реальна група, референтна група, дифузні групи, асоціації, корпорації, колективи, етнічні групи, групові новоутворення. Групові параметри, групові очікування, санкції, соціальні спільності, соціальний характер, стереотип, модальна особистість, амбіційність, соціальний рух, механізм приєднання до руху, теорія відносної депривації, мобілізація ресурсів.

Тема 10. Засадничі орієнтири психології малих груп.

Проблема малої соціальної групи в історичній ретроспективі. Наукове обґрунтування малої групи. Класифікація малих груп. Теоретичні концепції малих груп та їх достовірність. Структура і стиль взаємовідносин у малій соціальній групі. Утворення, розвиток та розпад малих груп. Психологічна теорія колективу.

Ключові поняття:

мала група, класифікація малої групи, соціальна інгібіція, коакція, первинна і вторинна групи, формальні і нефор-

мальні групи, групи членства і референтні групи, одновимірні моделі розвитку малої групи, двовимірні моделі розвитку групи, моделі групоутворення, колектив, психологічна теорія колективу.

Тема 11. Функціонально-динамічні процеси в малій групі.

Поняття, процеси та механізми групової динаміки. Нормативна поведінка у становленні соціальної групи. Феномен групового тиску. Вплив більшості та меншості на функціонування групи. Конформізм та конформність. Референтні групи особистості: концепція, функції та еталони поведінки. Поняття групової згуртованості. Міжособистісна сумісність та соціально-психологічні умови її розвитку. Групові конфлікти і способи їх подолання.

Ключові поняття:

групові динаміка, групові процеси, механізми групової динаміки (розв'язання внутрішньогрупових суперечностей), ідіосинкразичний кредит, психологічний обмін, групові (соціальні) норми, соціальні санкції, конформізм, конформність, нормативний та інформаційний впливи, конформна поведінка, нонконформність, ідентифікація, самостійність, "меншість", "більшість", стиль поведінки, "референтний індивід", "референтна влада", потенційне соціальне "Я", нормативна референтна група, порівняльна референтна група, групова згуртованість, міжособистісна сумісність, типи міжособистісної сумісності, конфлікт.

Тема 12. Психологія групового впливу і міжгрупових взаємовідносин.

Соціальна фасилітація як основна форма групового впливу. Соціальна лінь та деіндивідуалізація в груповій взаємодії. Погрупування мислення особистостей як наслідок групового впливу: симптоми,

дія, запобігання. Історія і теорія дослідження міжгрупових відносин. Діяльнісний та соціально-експериментальний підходи до розв'язання проблеми міжгрупових взаємовідносин.

Ключові поняття:

соціальна фасилітація, ефект соціальної фасилітації, соціальна лінь, деіндивідуалізація, групова поляризація, соціальне порівняння, погрупування мислення, феномен внутрішньогрупового фаворитизму, міжгрупові взаємовідносини.

РОЗДІЛ 5. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЙ

Тема 13. Організація як об'єкт соціально-психологічного аналізу.

Соціальна діяльність як чинник виникнення і функціонування організації. Міждисциплінарне дослідження організації: систематизація підходів. Організація як система, її сутнісні ознаки і системоутворювальні функції. Соціально-психологічна регуляція діяльності: принципи організаційної цілісності. Структурно-функціональна модель соціально-психологічної регуляції діяльності організації. Поняття про організаційний клімат.

Ключові поняття:

організація, функції соціальної системи, концентрація, іррадіація, структурно-функціональні принципи, модель цілісного функціонування об'єкта, принцип зверхадаптивної природи соціально-психологічної регуляції, принцип енергоінформаційного співвідношення, організаційний клімат, параметри організаційного клімату, соціально-психологічний простір, інформаційний та діловий обмін, мотивація активності організаційної діяльності, соціально-психологічний клімат.

Тема 14. Соціально-психологічний простір, інформаційний та діловий обмін як параметри організаційного клімату.

Класифікація соціальних процесів і властивості соціально-психологічного простору організації. Вимірювання і аналіз соціально-психологічного простору за параметрами цілісності, структурованості, автономності. Інформаційний та діловий обмін в структурі організаційного клімату. Види комунікативних, рольових комплексів. Сутнісні характеристики (параметри) інформаційного та ділового обміну в організації. Тактика боротьби і кооперації членів організації. Стереотипи організаційної поведінки, їх параметри, індикатори, стилі. Цілепокладання в організаційній діяльності.

Ключові поняття:

властивості соціально-психологічного простору, техноструктура, цілісність, структурність, автономія, симетричність – несиметричність, еквівалентність – нееквівалентність, гарантованість – негарантованість, цілепокладання.

Тема 15. Полімотивація поведінки і спонукання організаційних досягнень.

Організаційне опосередкування мотивації поведінки та проблема полімотивації оргдіяльності. Структурна цілісність механізмів активізації діяльності і поведінки. Модель полімотивації паритетної освітньої діяльності викладача і студентів. Сфера організаційно-практичної або утилітарної мотивації (трудова функція, творча актуалізація, досягнення, кар'єра, винагорода). Сфера інституційної мотивації: спрямованість, механізми, складові. Сфера мотивації організаційного менталітету (оргпричетність, престиж соціальної діяльності, сенс життя).

Ключові поняття:

мотивація, полімотивація, адап-

тація, влада і підкорення, організаційно-практична (утилітарна) мотивація, організаційно-інституційна мотивація, організаційний менталітет.

РОЗДІЛ 6.

ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОГО ВПЛИВУ І ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ

Тема 16. Соціальний вплив і поведінка особистості.

Вплив як соціально-психологічне явище. Три складники впливу: установка, поведінка, когніція. Аналіз концептуальних підходів. Соціальне наuczіння як чинник видозміни поведінки особистості. Конформізм і підкорення у системі соціального впливу. Основні правила соціального впливу (взаємності, відчуття обов'язку, авторитет, дружба, конкуренція, злагода). Атрибуція, самоатрибуція, самопереконання і самоствердження. Психологія самовиправдання і процеси соціального порівняння. Переконувальне повідомлення та його етапи. Наполегливість і поведінкові наслідки зміни установок.

Ключові поняття:

вплив, соціальний вплив, харизматична особистість, установка, поведінка, когніція, ментальна репрезентація об'єкта, соціальне наuczіння, принципи соціального наuczіння, самоатрибуція, самопереконання, самооправдання, диспозиційна атрибуція, ефект помітності (яскравості), помилкова атрибуція, когнітивний десонанс, самоствердження.

Тема 17. Соціальна психологія управління.

Завдання, зміст і складові управлінської діяльності. Мотивація як чинник управління особистістю. Управлінське спілкування, його форми та принципи.

Соціально-психологічні умови прийняття управлінських рішень. Принципи, стратегія і тактика ефективного управління. Ефективність управління у системі “керівництво – підлеглисть”.

Ключові поняття:

управління, управлінська діяльність, функції управлінської діяльності, психологічні компоненти процесу управління, керівник, стиль керівництва, особистісний профіль менеджера, соціально-психологічна компетентність керівника, соціально-психологічний клімат, прийняття управлінських рішень, типи рішень, стратегія прийняття рішень.

РОЗДІЛ 7.

НАУКОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ

Тема 18. Прикладна соціальна психологія. Проблема створення соціально-психологічної служби.

Статус, специфіка та ефективність прикладного дослідження в соціальній психології. Практична соціальна психологія як сфера професійної діяльності. Сучасні тенденції і напрями розвитку прикладної і практичної соціально-психологічної роботи. Завдання, види діяльності та функції соціально-психологічної служби. Основи організації соціально-психологічної служби в освітніх закладах.

Ключові поняття:

фундаментальні і прикладні дослідження, раціональна поведінкова технологія, соціально-психологічне втручання, психологічна служба промислового підприємства, ділова гра, організаційний розвиток, практична психологія, національна соціально-психологічна служба, професійна етика, психологічна проблема, життєва ситуація особистості, просвітницька робота, соціально-психологічна профілактика, психологічне консультування, психологічна корекція і психотерапія, структура психологічної служби системи освіти.

Тематика та зміст лекційних годин

№ п/п	Теми	Обсяг в год. за формами навчання	
		Денна (36 год.)	Заочна (10 год.)
1	2	3	4
1	Соціальна психологія як наука і навчальна дисципліна Предмет і завдання соціальної психології. Місце соціальної психології у системі наукового знання. Етапи становлення соціальної психології. Основні теоретичні напрями розвитку сучасної соціальної психології. Соціально-психологічні ідеї і загальнолюдські цінності.	2	2
2	Методологія і методи дослідження соціальної психології Методологічні засади соціально-психологічного дослідження. Проблема якості та достовірності соціально-психологічної інформації. Використання гіпотез і теорії. Методи спостереження, вивчення документів та опитування. Метод експерименту і тестування. Соціометрія. Соціально-психологічний тренінг як метод саморозвитку особистості. Дискусійні проблеми застосування методів соціально-психологічного пізнання та етика експериментування. Ідея фундаментального соціально-психологічного експерименту.	2	
3	Суспільні відносини і проблема спілкування в психології Спілкування і спільність. Спілкування та соціальні відносини. Теоретико-методологічні проблеми дослідження зв'язку суспільних і міжособистісних відносин. Розвиток спілкування в онтогенезі. Спілкування як універсальна форма вияву активності особистості. Значення і функції спілкування у соціальному становленні.	2	
4	Структура спілкування. Соціальна психологія комунікації Модель структури спілкування та її аналіз. Поняття про комунікацію та її особливості. Способи міжсуб'єктного інформаційного зв'язку. Вербальні та невербальні засоби комунікації. Соціально-психологічні бар'єри спілкування. Зворотній зв'язок та його роль у спілкуванні. Види спілкування та діяльності.	2	2

Продовження табл.

1	2	3	4
5	<p>Спілкування як взаємодія і сприймання людьми один одного</p> <p>Анатомія взаємодії та її різновиди. Структурні концепції взаємодії в історичному вимірі. Перцептивний аспект спілкування. Цілі, зміст і механізми взаєморозуміння в процесі спілкування. Явище каузальної атрибуції. Установка і спілкування. Соціально-психологічні способи впливу в процесі спілкування.</p>	2	
6	<p>Особистість у сфері соціальних відносин.</p> <p>Розвиток особистості у змінному соціальному оточенні. Особистість як предмет дослідження соціології і психології. Проблематика особистості у соціальній психології. Феномен соціалізації індивіда: поняття, зміст, стадії. Соціально-психологічна структура особистості, підходи і концепції. Соціально-психологічні засоби збереження психічного здоров'я особистості.</p>	2	
7	<p>Особистість у структурі групових взаємовідносин</p> <p>Соціальна установка і диспозиційна регуляція поведінки особистості. Статус і позиція особистості в групі. Соціальна роль як спосіб реалізації статусу і позиції особистості. Особистість як суб'єкт взаємодії і спілкування. Соціально-психологічні якості особистості. Соціально-культурні зміни і напрями розвитку особистості. Перспектива дослідження особистості в соціальній психології.</p>	2	2
8	<p>Я – концепція та особиста визначеність людини у соціумі</p> <p>Поняття про Я-концепцію особи та її становлення у системі соціальних взаємовідносин. Я-концепція повноцінно-функціональної особистості. Самоефективність, самооцінка і схильність на користь свого Я у контексті соціальних взаємостосунків. Поняття особистої визначеності, соціальний статус і природні основи Я-концепції. Я-концепція як персоніфікація соціальної поведінки та соціальна матриця ідентифікації особи в соціумі. Значення Я-концепції у житті людини.</p>	2	

Продовження табл.

1	2	3	4
9	<p>Проблема групи в сучасній соціальній психології. Психологія великих груп</p> <p>Поняття про групу як соціально-психологічне явище. Сутнісні ознаки групи та їх характеристика. Параметри соціально-психологічного аналізу групи. Поняття про статус, позицію та роль індивіда в групі. Класифікація груп. Психологічний опис (характеристика) великої соціальної групи. Психологічні особливості етнічних груп та українського національного характеру. Поняття про ментальність. Загальна характеристика неорганізованих (стихійних) груп. Соціальні рухи.</p>	2	
10	<p>Засадничі орієнтири психології малих груп</p> <p>Проблема малої соціальної групи в історичній ретроспективі. Наукове обґрунтування малої групи. Класифікація малих груп. Теоретичні концепції малих груп та їх достовірність. Структура і стиль взаємовідносин у малій соціальній групі. Утворення, розвиток та розпад малих груп. Психологічна теорія колективу.</p>	2	
11	<p>Функціонально-динамічні процеси в малій групі</p> <p>Поняття, процеси та механізми групової динаміки. Нормативна поведінка у становленні соціальної групи. Феномен групового тиску. Вплив більшості та меншості на функціонування групи. Конформізм та конформність. Референтні групи особистості: концепція, функції та еталони поведінки. Поняття групової згуртованості. Міжособистісна сумісність та соціально-психологічні умови її розвитку. Групові конфлікти і способи їх подолання.</p>	2	2
12	<p>Психологія групового впливу і міжгрупових взаємовідносин</p> <p>Соціальна фасилітація як основна форма групового впливу. Соціальна лінь та деіндивідуалізація в груповій взаємодії. Погрупування мислення особистостей як наслідок групового впливу: симптоми, дія, запобігання. Історія і теорія дослідження міжгрупових відносин. Діяльнісний та соціально-експериментальний підходи до розв'язання проблеми міжгрупових взаємовідносин.</p>	2	

Продовження табл.

1	2	3	4
13	<p>Організація як об'єкт соціально-психологічного аналізу</p> <p>Соціальна діяльність як чинник виникнення і функціонування організації. Міждисциплінарне дослідження організації: систематизація підходів. Організація як система, її сутнісні ознаки і системоутворювальні функції. Соціально-психологічна регуляція діяльності: принципи організаційної цілісності. Структурно-функціональна модель соціально-психологічної регуляції діяльності організації. Поняття про організаційний клімат.</p>	2	2
14	<p>Соціально-психологічний простір, інформаційний та діловий обмін як параметри організаційного клімату</p> <p>Класифікація соціальних процесів і властивості соціально-психологічного простору організації. Вимірювання і аналіз соціально-психологічного простору за параметрами цілісності, структурованості, автономності. Інформаційний та діловий обмін в структурі організаційного клімату. Види комунікативних, рольових комплексів. Сутнісні характеристики (параметри) інформаційного та ділового обміну в організації. Тактика боротьби і кооперації членів організації. Стереотипи організаційної поведінки, їх параметри, індикатори, стилі. Цілепокладання в організаційній діяльності.</p>	2	
15	<p>Полімотивація поведінки і спонукання організаційних досягнень</p> <p>Організаційне опосередкування мотивації поведінки та проблема полімотивації оргдіяльності. Структурна цілісність механізмів активізації діяльності і поведінки. Модель полімотивації паритетної освітньої діяльності викладача і студентів. Сфера організаційно-практичної або утилітарної мотивації (трудова функція, творча актуалізація, досягнення, кар'єра, винагорода). Сфера інституційної мотивації: спрямованість, механізми, складові. Сфера мотивації організаційного менталітету (оргпричетність, престиж соціальної діяльності, сенс життя).</p>	2	

Продовження табл.

1	2	3	4
16	<p>Соціальний вплив і поведінка особистості.</p> <p>Вплив як соціально-психологічне явище. Три складники впливу: установка, поведінка, когніція. Аналіз концептуальних підходів. Соціальне навчання як чинник видозміни поведінки особистості. Конформізм і підкорення у системі соціального впливу. Основні правила соціального впливу (взаємності, відчуття обов'язку, авторитет, дружба, конкуренція, злагода). Атрибуція, самоатрибуція, самопереконання і самоствердження. Психологія самовиправдання і процеси соціального порівняння. Переконувальне повідомлення та його етапи. Наполегливість і поведінкові наслідки зміни установок.</p>	2	
17	<p>Соціальна психологія управління</p> <p>Завдання, зміст і складові управлінської діяльності. Мотивація як чинник управління особистістю. Управлінське спілкування, його форми та принципи. Соціально-психологічні умови прийняття управлінських рішень. Принципи, стратегія і тактика ефективного управління. Ефективність управління у системі "керівництво – підлеглисть".</p>	2	
18	<p>Прикладна соціальна психологія. Проблема створення соціально-психологічної служби.</p> <p>Статус, специфіка та ефективність прикладного дослідження в соціальній психології. Практична соціальна психологія як сфера професійної діяльності. Сучасні тенденції і напрями розвитку прикладної і практичної соціально-психологічної роботи. Завдання, види діяльності та функції соціально-психологічної служби. Основи організації соціально-психологічної служби в освітніх закладах.</p>	2	

Розподіл годин із дисципліни “Соціальна психологія” для студентів денної та заочної форм навчання — 7.040202 — соціальна робота

Форми навчання	Курс	Триместр	Лекції	Практичні (семінарські) (год.)	Індив. робота (год.)	Всього (год.)	Заліки (триместри)	Екз. (триместри)
Денна	II	IV	36	24	3	63		IV
Заочна	II	III	10	6		16	IV	

Практичні заняття

№ п/п	Теми	Обсяг в год. за формами навчання	
		Денна (24 год.)	Заочна (6 год.)
1	2	3	4
1.	Соціальна психологія як наука, навчальна дисципліна і професійна діяльність	2	
2.	Методологія і методи соціально-психологічних досліджень	2	
3.	Соціальна і практична психологія спілкування	2	2
4.	Особистість у сфері соціальних відносин та групової динаміки	2	
5.	Я-концепція особистості як основа її соціального самопізнання	2	2
6.	Проблема групи в сучасній соціальній психології та характеристика великих груп	2	
7.	Концептуально-засадничі орієнтири психології малих груп	2	
8.	Функціонально-динамічні процеси в малій групі та їх соціально-психологічний аналіз	2	2
9.	Організаційний клімат та його параметри	2	
10.	Соціальний вплив. Поведінка і вчинки особистості	2	
11.	Управління та керівництво як суб'єкт соціально-психологічного аналізу	2	
12.	Завдання, зміст та форми діяльності соціально-психологічної служби	2	

На індивідуальну роботу студентам пропонується опрацювати теми: “Соціальний вплив, поведінка і вчинки особистості” та “Соціальну психологію сімейних відносин”, які передбачають їхнє поглиблене розуміння взаємостосунків у соціально-груповому контексті.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. *Агеев В.С.* Исследование межгрупповых отношений в зарубежной социальной психологии // Вестник Моск. ун-та. Сер.14: Психология. – 1983. - №2. – С. 70-78.
2. *Агеев В.С.* Межгрупповое взаимодействие. Социально-психологические проблемы. – М., 1990.
3. *Агеев В.С.* Психология межгрупповых отношений. – М.: МГУ, 1983. – 138 с.
4. *Андреева Г.М.* Актуальные проблемы социальной психологии. – М.: МГУ, 1988. – 109 с.
5. *Андреева Г.М.* Социальная психология. – М.: Аспект Пресс, 1998. – 376 с.
6. *Андреева Г.М.* Социальное познание: проблемы и перспективы. – М.: Московский психолого-социальный институт. – Воронеж: НПО МОДЭК, 1999. – 416 с.
7. *Ануфриева Н.М. и др.* Социальная психология: Курс лекций. – К.: МАУП, 1997. – 88 с.
8. *Асмолов А.Г.* Деятельность и установка. – М.: МГУ, 1979. – 144 с.
9. *Асмолов А.Г.* Личность как предмет психологического исследования. – М.: МГУ, 1984. – 103 с.
10. *Балл Г.* До визначення засад раціоналістичного підходу в методології психологічної науки // Психологія і суспільство. – 2000. – № 2.
11. *Беккер Г., Босков А.* Современная социологическая теория в ее преемственности и развитии: Пер. с англ. – М.: Изд-во ин. лит., 1961. – 893 с.
12. *Бекешкина И.Э.* Структура личности: Методологический анализ. – К.: Наукова думка, 1986. – 129 с.
13. *Белкин П.Г., Емельянов Е.Н., Иванов И.А.* Социальная психология научного коллектива. – М.: Наука, 1987. – 213 с.
14. *Бернс Р.* Развитие Я-концепции и воспитание: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1986. – 421 с.
15. *Бех І.Д.* Від волі до особистості. – К.: Україна-Віта, 1995. – 202 с.
16. *Бехтерев В.М.* Коллективная рефлексология // Избранные работы по социальной психологии. – М., 1994.
17. *Бобнева М.И.* Социальные нормы и регуляция поведения. – М.: Наука, 1978. – 310 с.
18. *Богомолова Н.Н.* Социальная психология печати, радио и телевидения. – М.: МГУ, 1991. – 126 с.
19. *Бодаев А.А.* Восприятие и понимание человека человеком. – М.: МГУ, 1982. – 198 с.
20. *Брушлинский А.В.* Мышление и прогнозирование (логико-психологический анализ). – М.: Мысль, 1979. – 230 с.
21. *Васильюк Ф.Е.* Психология переживания. – М.: МГУ, 1984. – 198 с.
22. Введение в практическую социальную психологию / Под ред. Ю.М. Жукова, Л.А. Петровской, О.В. Соловьевой. – М.: Наука, 1994. – 255 с.
23. *Выготский Л.С.* Психология искусства. – М.: Педагогика, 1987. – 342 с.
24. *Выготский Л.С.* Собрание сочинений: В 6 т. – М.: Педагогика, 1982. – Т.2: Мышление и речь. – 400 с.
25. *Выготский Л.С.* Собрание сочинений: В 6 т. – М.: Педагогика, 1983. – Т.3: История развития высших психических функций. – 368 с.
26. *Выготский Л.С.* Собрание сочинений: В 6 т. – М.: Педагогика, 1984. – Т. 6: Научное наследство. – 400 с.
27. *Генов Ф.* Психология управления: Пер. с болг. – М.: Прогресс, 1982. – 422 с.
28. *Головаха Е.И., Панина Н.В.* Психология человеческих взаимоотношений. – К.: Политиздат Украины, 1989.- 189 с.
29. *Гуменюк О.Є.* Модульно-розвивальне навчання: соціально-психологічний аспект / За ред. А.В. Фурмана. – К.: Школяр, 1998. – 112 с.
30. *Дридзе Т.М.* Язык и социальная психология. – М.: Высшая школа, 1980. – 224 с.
31. *Журавлев А.Л.* Роль системного подхода в исследовании психологии трудового коллектива // Психологический журнал. – 1988. – №6. – С. 53-54.
32. *Зимбардо Ф., Ляйтне М.* Социальное влияние. – СПб.: Питер, 2000. – 448 с.
33. *Ильин Е.П.* Мотивация и мотивы. – СПб.: Питер, 2000. – 512 с.
34. *Каган М.С.* Мир общения. Проблема межсубъектных отношений. – М.: Политиздат, 1988. – 319 с.
35. *Казмиренко В.П.* Социальная психология организаций. – К.: МЗУУП, 1993. – 384 с.

36. *Капитонов Э.А.* Социология XX века. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 512 с.
37. *Карabanов Н.В.* Проблемы развития социальных понятий. – М.: Наука, 1985.
38. *Келли Г., Тибо Дж.* Межличностные отношения. Теория взаимозависимости // Современная зарубежная социальная психология. – М.: МГУ, 1984. – С. 61-81.
39. *Комінко С., Курант Л., Самборська О., Федотюк Т., Ніколенко С.* Психологія в менеджменті. – Тернопіль, 1999. – 400 с.
40. *Кон И.С.* Открытие «Я». – М.: Политиздат, 1978. – 366 с.
41. *Кордуэлл М.* Психология А-Я: Словарь-справочник: Пер. с англ. – М.: Фаир-Пресс, 1999. – 448 с.
42. *Корнєв М.Н., Коваленко А.Б.* Соціальна психологія. – К.: КДУ, 1985. – 304 с.
43. *Косолапов Н.А.* Социальная психология и международные отношения. – М.: Наука, 1983. – 269 с.
44. *Кричевский Р.Л., Дубровская Е.М.* Психология малой группы: теоретический и прикладной аспекты. – М.: МГУ, 1991. – 206 с.
45. *Кричевский Р.Л.* Если Вы – руководитель... – М.: Дело, 1993. – 342 с.
46. *Кроз М.В.* Социально-психологические характеристики инновационной установки // Психологический журнал. – 1988. – №2. – С. 149-153.
47. *Крысько В.Г.* Психология и педагогика в схемах и таблицах. – Мн.: Харвест, 1999. – 384 с.
48. *Кэмпбелл Д.* Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1980. – 392 с.
49. *Лейтес Н.С.* Умственные способности и возраст. – М.: Педагогика, 1971. – 280 с.
50. *Лейтц Г.* Психодрама: теория и практика. Классическая психодрама Я.Л. Морено: Пер. с нем. – М.: Прогресс, Универс, 1994. – 352 с.
51. *Леонтьев А.Н.* Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Политиздат, 1975. – 304 с.
52. *Магун В.С.* Потребности и психология социальной деятельности личности. – Л.: Наука, 1983. – 175 с.
53. *Майерс Д.* Социальная психология: Пер. с англ. – СПб.: Питер, 1996. – 684 с.
54. *Маслоу А.* Психология бытия: Пер. с англ. – М.: Рефл-бук, К.: Ваклер, 1997. – 304 с.
55. *Методология и методы социальной психологии / Под ред. Е.В. Шороховой.* – М.: Наука, 1977. – 228 с.
56. *Москвичев С.Г.* О личности руководителя и мотивация его деятельности. – К., 1991. – 96 с.
57. *Московиси С.* Общество и теория в социальной психологии: Пер. с фр. – М., 1984.
58. *Мясищев В.Н.* Личность и неврозы. – М., 1949.
59. *Обозов Н.Н.* Психология межличностных отношений. – К.: Лыбедь, 1990. – 192 с.
60. *Обуховский К.* Психология влечений человека: Пер. с польского. – М.: Прогресс, 1972. – 245 с.
61. *Общение и оптимизация совместной деятельности / Под ред. Г.М. Андреевой, Я. Яноушека.* – М.: МГУ, 1987. – 302 с.
62. *Основы практичної психології / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін.* – К.: Либідь, 1999. – 536 с.
63. *Панасюк А.Ю.* Управленческое общение. – М.: Экономика, 1990. – 112 с.
64. *Парыгин Б.Д.* Основы социально-психологической теории. – М.: Мысль, 1971. – 348 с.
65. *Парыгин Б.Д.* Социально-психологический климат коллектива. – Л.: Наука, 1981. – 192 с.
66. *Пирен М.І.* Основы этнопсихології. – К.: КВГУ, 1998. – 436 с.
67. *Петровская Л.А.* Теоретические и методологические проблемы социально-психологического тренинга. – М.: МГУ, 1982. – 167 с.
68. *Петровский В.А.* Психология неадаптивной активности. – М.: ТОО «Горбунок», 1992. – 224 с.
69. *Платонов К.К.* Личностный подход как принцип психологии. – Методологические и теоретические проблемы психологии / Отв. ред. Е.В. Шорохова. – М.: Наука, 1969. – С. 190-217.
70. *Платонов К.К.* О системе психологии. – М.: Мысль, 1972. – 216 с.
71. *Платонов Ю.П.* Психология коллективной деятельности: Теоретико-методологический аспект. – Л.: ЛГУ, 1990. – 184 с.
72. *Поршнев Б.Ф.* Социальная психология и история. – М.: Наука, 1979. – С. 73. – 186 с.
73. *Прикладные проблемы социальной психологии / Отв. ред. Е.В. Шорохова,*

- В.П. Левкович. – М.: Наука, 1983. – 296 с.
74. Психолог. словарь / Под ред. В.П. Зинченко, Б.Г. Мещерякова. – М.: Педагогика-Пресс, 1997. – 440 с.
75. Психологія професійної діяльності і спілкування / За ред. Л.Е. Орбан, Д.М. Гриджука. – К.: Преса України, 1997. – 192 с.
76. Психология управления: Курс лекций / Л.К. Аверченко, Г.М. Залесов, Р.И. Мокшанцев, В.М. Николаенко. – Новосибирск: Сибирское соглашение, М.: ИНФРА-М, 1999. – 150 с.
77. Рабочая книга школьного психолога / Под ред. Н.В. Дубровиной. – М.: Просвещение, 1991. – 303 с.
78. Рибалка В.В. Психологія розвитку творчої особистості. – К.: ІЗМН, 1996. – 236 с.
79. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека: Пер. с англ. – М.: Прогресс, Универс, 1994. – 480 с.
80. Роджерс Э., Агарвала-Роджерс Р. Коммуникация в организациях: Пер. с англ. – М.: Экономика, 1980. – 176 с.
81. Розанова В.А. Психологические парадоксы в управлении. – М.: Бизнес-школа, Интел-Синтез, 1997. – 144 с.
82. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології ХХ століття. – К.: Либідь, 1998. – 992 с.
83. Росс Л., Нисбетт Р. Человек и ситуация. Перспективы социальной психологии: Пер. с англ. – М.: Аспект Пресс, 1999. – 429 с.
84. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер, 2000. – 712 с.
85. Сатур В. Как строить себя и свою семью. – М., 1982.
86. Свенцицкий А.Л. Социальная психология управления / Под ред. Е.С. Кузьмина. – Л.: ЛГУ, 1986. – 255 с.
87. Семиченко В.А. Психологія соціальних відносин. – К.: Магістр-S, 1999. – 168 с.
88. Слободчиков В.И., Исаев Е.И. Основы психологической антропологии. Психология человека: Введение в психологию субъективности. – М.: Школа-Пресс, 1995. – 384 с.
89. Смелзер М. Социология: Пер. с англ. – М.: Феникс, 1994. – 688 с.
90. Совместная деятельность: методология, теория, практика / Под ред. А.Л. Журавлева, П.Н. Шихирева, Е.В. Шороховой. – М.: Наука, 1988. – 229 с.
91. Современная зарубежная социальная психология. Тексты. / Под ред. Г.М. Андреевой, Н.Н. Богомоловой, Л.А. Петровской. – М.: МГУ, 1984. – 256 с.
92. Соловьева О.В. Обратная связь в межличностном общении. – М.: МГУ, 1992. – 110 с.
93. Социальная психология личности / Отв. ред. М.И. Бобнева, Е.В. Шорохова. – М.: Наука, 1979. – 349 с.
94. Социальная психология / Под ред. А.В. Петровского. – М.: Просвещение, 1987. – 224 с.
95. Социальная психология / Под ред. Г.П. Предвечного и Ю.А. Шерковина. – М.: Политиздат, 1975. – 315 с.
96. Социальная психология / Под ред. Е.С. Кузьмина и В.Е. Семенова. – Л., 1979. – 288 с.
97. Социальная психология классов. – М.: Мысль, 1985. – 292 с.
98. Социологический справочник / Под ред. В.И. Воловича, - К.: Политиздат Украины, 1990. – 382 с.
99. Стиль работы и образ жизни руководителя: Анализ проблемы: Пер. с нем. – М.: Экономика, 1985. – 280 с.
100. Татенко В.А. Психология в субъектном измерении. – К.: Просвита, 1996. – 404 с.
101. Третьяченко В.В. Коллективні суб'єкти управління: формування, розвиток та психологічна підготовка. – К.: Стило, 1997. – 585 с.
102. Трусов В.П. Социально-психологические исследования когнитивных процессов. – Л.: ЛГУ, 1980. – 144 с.
103. Уманский Л.И. Психология организаторской деятельности школьников. – М.: Просвещение, 1980. – 152 с.
104. Франкл В. Человек в поисках смысла: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1990. – 365 с.
105. Фрейд З. Массовая психология и анализ человеческого «Я» // «Я» и «Оно». Труды разных лет: Пер. с нем. – Кн. 1. – Тбилиси: Мерани, 1991. – С. 71-138.
106. Фурман А.В. Модульно-розвивальна система: принципи, умови, забезпечення. – К.: Правда Ярославичів, 1997. – 340 с.
107. Фурман А.В. Психодіагностика особистісної адаптованості вчителів і учнів. – Тернопіль: Економічна думка, 2000. – 190 с.
108. Фурман А.В. Фундаментальний соціально-психологічний експеримент в школах України: анатомія пошуку // Освіта і управління. – 1997. – Т.1, №3. – С. 39-56.

109. *Ханин Ю.Л.* Межличностная и внутригрупповая тревога в условиях значимой совместной деятельности // Вопросы психологии. – 1991. – №5. – С. 56-64.
110. *Хекхаузен Х.* Мотивация и деятельность: Пер. с нем.: В 2 т. – М.: Педагогика, 1986. – Т.1. – 407 с.; Т. 2. – 392 с.
111. *Хмелько В.Е.* Социальная направленность личности. – К.: Политиздат Украины, 1988. – 279 с.
112. *Холодная М.А.* Психология интеллекта: Парадоксы исследования. – Томск: Томский ун-т, Москва: Барс, 1997. – 392 с.
113. *Хьелл Л., Зиглер Д.* Теории личности. – СПб.: Питер Пресс, 1997. – 608 с.
114. *Чалдини Р.* Психология влияния. – СПб.: Питер, 2000. – 272 с.
115. *Чернышев А.С., Крикунов А.С.* Социально-психологические основы организованности коллектива. – Воронеж: Вор. ун-т, 1991. – 162 с.
116. *Шакуров Р.Х.* Социально-психологические основы управления: Руководитель и педагогический коллектив. – М.: Просвещение, 1990. – 208 с.
117. *Шепель В.М.* Управленческая этика. – М.: Экономика, 1989. – 288 с.
118. *Шибутани Т.* Социальная психология: Пер. с англ. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. – 544 с.
119. *Шихирев П.Н.* Современная социальная психология в Западной Европе. – М.: Наука, 1986. – 175 с.
120. *Щедровицкий Г.П.* Избранные труды. – М.: Шк. культ. Полит., 1995.- 760 с.
121. *Щедровицкий Г.* Методологічна організація сфер психології // Психологія і суспільство. – 2000. - № 2. – С. 6-25.
122. *Щедровицкий Г.П.* Философия. Наука. Методология. – М.: Шк. культ. Полит., 1997. – 656 с.
123. *Энкельманн Б.* Власть мотивации. Харизма, личность, успех: Пер. с нем. – М.: АО Интерэксперт, 1999. – 272 с.
124. *Юрчук В.В.* Современный словарь по психологии. – Мн.: Современное Слово, 1998. – 768 с.
125. *Юсупов И.М.* Психология взаимопонимания. – Казань: Татарское кн. изд-во, 1991. – 192 с.
126. *Ядов В.А.* Социальная идентичность личности. – М., 1994.
127. *Ядов В.А.* Социологическое исследование. Методология. Программа. Методы. – М.: Наука, 1987. – 237 с.
128. *Яницкий О.Н.* Социальные движения: 100 интервью с лидерами. – М., 1991.

Надійшла до редакції 18.09.2000.